

чи зірочка на пілотці. По один бік у ній – радянські солдати, партизани та воїни-повстанці, що воювали з німецькими загарбниками. По інший бік – ті, хто знищував полонених у таборах смерті й топив у морі біженців із Кенігсберга”. Хіба це не цивілізований підхід до вирішення проблеми, який свідчить про європейський тип мислення і переконань Віктора Ющенка?

Дозволю собі знову повернутися до головного змісту цьогорічної президентської виборчої кампанії, яку деякі політтехнологи та власть імуші хотіли б звести до протистояння між стабільністю, державницьким мисленням (В.Янукович) та розпалюванням ворожнечі, розколом України на Схід і Захід (В.Ющенко). Якою ж буде Україна за президентства Віктора Ющенка?

„Я бачу Україну справедливою і заможною європейською державою. Де кожна людина може реалізувати свої можливості, не шукаючи кращої долі за кордоном. Де кожен, хто бажає працювати, має роботу і гідну зарплату. Де кожна дитина може отримати якісну освіту. Де кожен громадянин має доступ до належного медичного обслуговування; кожна літня людина отримує гідну пенсію. Де надійно захищене життя – сім'я, материнство і дитинство. Де шанують ветеранів. Де влада користується довірою і повагою громадян. Де державні чиновники компетентні і законслухняні, отримують високу зарплату і не беруть хабарів. Де всі рівні перед законом; де кожен із нас, а не лише багаті, може захистити свої права у суді. Де надійно гарантовані свобода думки, свобода слова, свобода совісті. Я бачу Україну державою, яку шанують і цінують її власні громадяни і до якої з повагою ставляться у світі. Я бачу Україну, в якій житимуть, як казав Олександр Довженко, „по закону Божеському і людському”. Таким є націоналізм Віктора Ющенка, який немає нічого спільного ні з політичним екстремізмом, ні з шовінізмом. Такими націоналістами є мільйони українців, які перестали боятися цього слова, що ним нас лякали впродовж століть. Шановні читачі, не бійтеся слів, вони ніколи вам не зашкодять. Бійтеся тих, хто ними маніпулює, намагаючись посіяти страх і зневіру.

МИКОЛА РЯБЧУК: „ПОЛІТИКА ВІКТОРА ЮЩЕНКА БУДЕ НЕ ПРОЮЩЕНКІВСЬКОЮ, А ПРОУКРАЇНСЬКОЮ”

У Львові, який справедливо вважається крупним науковим і культурним центром, є багато істориків та політичних публіцистів, проте книги лише двох викликають величезний резонанс в українському суспільстві, близькому і далекому зарубіжжі. Директор Інституту історичних досліджень Львівського національного університету імені Івана Франка професор Ярослав Грицак в останній своїй праці „Страсті за націоналізмом” (2004) чітко заявив: „Хочу ствердити, що Україна має саме стільки націоналізму, скільки потрібно, щоби забезпечити належний мінімум політичної стабільності в державі”. Дослідник доводить, що в сучасних умовах відбувається закономірний процес зближення двох Україн – Східної (проросійської) та Західної (соборницької).

Протилежну позицію займає найвідоміший український політичний есеїст Микола Рябчук. Його книги „Від Малоросії до України”, „Дилеми українського Фауста: громадянське суспільство і „розбудова держави”, „Дві України: реальні межі, віртуальні війни” присвячені актуальним проблемам українського націотворення. Якщо Я.Грицак не бачить великого трагізму в роздвоєності України, то Микола Рябчук відзначає: „Суспільна амбівалентність, що виникла в Україні внаслідок десятиліть

тоталітаризму та колоніалізму, стала відтак важливим об'єктом пропагандистських маніпуляцій, спрямованих на подальшу атомізацію суспільства й утримання його в не громадянському стані. При цьому об'єктивні відмінності між сходом України та її заходом використовуються для залякування населення „розколом” і „громадянським конфліктом” (що автоматично має асоціюватися з „громадянською війною”), для поглиблення недовіри між різними групами населення і нищення будь-якої суспільної солідарності, словом – створення найоптимальнішого для посткомуністичної олігархії середовища, де б вона могла виконувати роль самопроголошеного „миротворця”. Іншими словами, Микола Рябчук ґрунтовно досліджує боротьбу авторитарної держави з громадянським суспільством, акцентуючи на зумисному, на багатьох рівнях і за допомогою різних засобів, плеканні суспільної амбівалентності, інертності, невизначеності, і водночас – на можливостях і спробах суспільства цю свою внутрішню амбівалентність подолати.

Не відкриємо великої таємниці якщо стверджуватимемо, що мають право на існування обидва підходи – Ярослава Грицака про стирання відмінностей між різними регіонами України та Миколи Рябчика про маніпулювання влади існуванням двох Україн. Однак, в центрі нашої уваги буде нова книга Миколи Рябчука „Зона відчуження: українська олігархія між Сходом і Заходом” (2004). В передмові автор однозначно висловив своє ставлення до діючої влади, ставши на сторону народу: „Ця їхня держава і вони розпоряджаються нею як хочуть і як уміють. Зрештою, всяка держава – це лише певний адміністративний та репресивний апарат. Він може належати усій нації, а може – лише групі людей. В Україні нації поки що нема, бо нема громадян. А є лиш держава, яка закономірно належить „їм”, а не „нам”. Мене не дивує, що населення не любить „їхньої” держави, не довіряє їй, і називає зневажливо „ця країна” або „эта страна”. Ця держава того заслугоує. А от чи заслугоує наше населення саме такої держави – побачимо на наступних виборах. Богу дякувати, вони ще проводяться”.

„Їхню” Україну на цих президентських виборах представляє Віктор Янукович, який, складається враження, вже не претендує на роль об'єднувача нації. Останні заяви „надійного” і „послідовного” про надання статусу державної російській мові, про безпеку і „катастрофу” для України із вступом в НАТО, фактично, розставили всі крапки над „і”. Безліч так званих „технічних” кандидатів йому в цьому лише підспівують. Більш-менш „незалежні” кандидати думають не так про перемогу на президентських виборах, як про свої три відсотки на майбутніх парламентських. Сьогодні зрозуміло навіть людям, далеким від великої політики, що на роль лідера загальнонаціонального масштабу може претендувати тільки Віктор Ющенко.

Демократію, яку в Україні хоче запровадити теперішня політична еліта, Микола Рябчук називає „зімбабвійською”. З таким станом справ рішуче не погоджується опозиція в особі В.Ющенка, О.Мороза і Ю.Тимошенка, які час від часу змушені звертатися по допомогу до Заходу. Зрозуміло, що ця їх „зрадницька” позиція викликає серйозне занепокоєння в правлячих рядах. Окремі „технічні” кандидати лише для того балотуються, щоб акцентувати на „проамериканськості” Віктора Ющенка. В свою чергу США неодноразово закликали українську владу схаменутися, щоб уникнути відповідних санкцій з боку країн демократії. „Як і у випадку з братнім Зімбабве, - саркастично відзначає М.Рябчук, - ці санкції можуть включати позбавлення найкращих синів України в'їзних віз, заморожування їхніх банківських рахунків із мозольно заробленими в поцесі державотворення грошима, вигнання з Ради Європи тощо”. Як реагує українська влада? „Україна – незалежна держава і не дозволить втручатися у свої внутрішні справи” – неодноразово заявляли президент та його найближче оточення.

Влада буде все робити і вже робить для того, щоб спалювати Віктора Ющенка, застосовуючи проти нього і його команди найбрудніші політичні технології. На рахунок цього вони вже мають непоганий досвід і не гребують нічим. Микола Рябчук ще в 2002 році розмірковував: „Я, скажімо, ніскілечки не здивуюся, коли футбольні фанати, що закидали нещодавно камінням синагогу в Києві, за рік-два зізнаються, що є давніми прихильниками Віктора Ющенка і що саме його промови надихнули їх на подібні подвиги. Один з Кучминих найманців Дмитро Кисельов уже натякнув на ICTV на прямий зв'язок між нападом на синагогу та звільненням із тюрми депутата-унсовця Андрія Шкіля, а його колега Микола Княжицький, програвши на Львівщині вибори, повідомив усім, що Ющенко переміг завдяки підтримці націонал-соціалістичного електорату”.

Наших виборців уже важко здивувати чимось екстраординарним, а тому важко не погодитись з роздумами М.Рябчука: „Раби коштують дешево, особливо в злиденній країні, тож навряд чи буде великою несподіванкою виповзання на божий світ ще якогось понамарчука із плівками від спецслужб чи поява якихось нових правдолюбців зі спогадами про те, як їх Ющенко й Зварич вербували до талібану на початку 90-х років (байдуже, що ніякого талібану тоді не було, він з'явився допіру в середині 90-х). Після всього, що відбулося, я навряд чи здивуюся, коли усміхнені диктори на „1+1” (Європа!) розкажуть мені, що це, власне, Ющенко прибрав Гетьмана, а потім і Чорновола, щоб посісти їхні місця, та й журналістів Александрова і Гонгадзе він замочив, щоб запобігти викривальним публікаціям про банк „Україна” та про власну доньку, котра, як ми всі добре знаємо, той банк зруйнувала. Ну, а там, диви, люди Ющенка і на самого „папу” який-небудь замах придумують, - бо ж не кидати, справді, ще одну гранату у Вітренко чи ще якогось Шкрібляка від імені довірених осіб Віктора Андрійовича!..”. Все це мало місце під час останніх парламентських виборів. Додайте до цього нещодавній „напад” прихильників Ющенка на кандидата від влади в Івано-Франківську, спекуляції провладних ЗМІ з приводу стану здоров'я Віктора Андрійовича, підготовку опозицією „всенародного повстання” і вам стане все зрозуміло. На шпальтах деяких провладних закарпатських газет вже мусується думка про „нашистський слід” у смерті ректора УжНУ Володимира Сливки, про „підступність” „нашистського професора” Миколи Корпана тощо. Однак, ще не вечір... Важко навіть збагнути які ще спектаклі готує влада.

Вищеназаний перелік приписуваних Ющенкові злочинів можна назвати прикладами застосування чорних технологій. Але ж, використовуються не тільки вони. Якщо відкинути відверті наклепи та інсинуації, всі інші закиди телевізійних пропагандистів на адресу Ющенка зводяться до двох начебто цілком слушних тез: а) сам Ющенко, звісно, хороша людина, але він слабкий, нерішучий, некомпетентний, - а нам потрібна сильна, професійна влада; б) сам Ющенко, звісно, непоганий, але подивіться на його оточення (далі висмикуються імена тих чи тих „націоналістів”, „олігархів” чи просто „дурнів” – залежно від пропагандистських потреб). Суть цієї стратегії, звичайно, підступна: ввійти в довіру до телеглядача, ототожнившись на початку з його власним, позитивним поглядом на Ющенка, а тоді непомітно – через „але” – нав'язати йому свою негативну думку як нібито його власну, похідну від внутрішніх роздумів та вагань. Навіть технології при показі черговості виборчої реклами роблять свою справу. На одному з провладних каналів реклама Ющенка слідує після географічної карти, на якій чітко поділена Україна. Складається враження, що мова йде про ющенківську рекламу, яка свідомо ділить Україну на захід і схід. Не випадково, що під час моєї зустрічі з вчителями на Воловеччині, мені доводилось роз'яснювати, що Віктор Ющенко до цього не має жодного відношення. Поява рейтингів двох реальних кандидатів теж переслідує свою мету: чим ближче до виборів

рейтинги зрівнюються, а потім Віктор Янукович йде у відрив. Якщо врахувати, що наступного тижня рейтинги кандидатів публікувати заборонено, то останні результати свідчать про випередження Ющенка Януковичем від 5 до 10 відсотків. Це й вимагалось довести, а тому не вірте жодним екзит-полам 31 жовтня. Все це рука нацистів...

Миколу Рябчука важко назвати апологетом Ющенка. Та й сам він щодо лідера „Нашої України” має свою думку: „Я не схильний переоцінювати ані ораторських, ані інших здібностей Віктора Ющенка, проте знаю, що на посаді прем’єр-міністра він досяг за рік більшого, ніж усі попередні прем’єр-міністри разом із президентами разом узяті; знаю також, що він цілком непогано заповнив підконтрольні йому посади – причому професійні олігархи в уряді виявилися значно ефективнішими від професійних патріотів (що Ющенкові й справді варто на майбутнє врахувати); а також я пам’ятаю розмову двох персонажів на Мельниченкових плівках, один із яких, дуже схожий на Миколу Азарова, жаліється комусь дуже схожому на президента Кучму, що капосний прем’єр-міністр Ющенко вперто не бажає підписувати якогось сумнівного документу. У відповідь президент Кучма скрушно зітхає: „Да, этот Ющенко не такой простой, как мы думали”.

Про компетентність Віктора Ющенка необхідно судити за його справами, а не за співчутливими зітханнями телевізійних пропагандистів. Я вже неодноразово писав про успіхи В.Ющенка на високих посадах, які він займав, а тому повністю поділяю думку М.Рябчука: „Протягом п’яти років Ющенко цілком успішно керував Національним банком, зокрема й фатального 1998 року, коли гривня хоча й похитнулася, проте не покотилась у прірву слідом за російським рублем – великою мірою завдяки професійності головного банкіра. В 1999-2001 роках ця людина оживила напівмертву українську економіку, заткнула чимало злодійських дірок (за що, власне, й поплатилась врешті посадою), ліквідувала бартер, виплатила астрономічні заборгованості з пенсій та зарплат, скоротила зовнішній борг, здійснила цілий ряд необоротних реформ, наслідки яких відчутні й досі”. Незабаром нам знову знадобиться геній Ющенка, щоб виводити Україну з економічної скрути, яку нам залишила десятилітня ера Леоніда Даниловича (неоправдані витрати на бігборди провладного кандидата, несвоєчасні адресні допомоги по пенсіям, які не передбачені державним бюджетом, різке подорожчання продуктів харчування й не тільки, збільшення закордонного боргу, загальнодержавні інфляційні процеси тощо).

„Я знаю, - висловлює свою думку Микола Рябчук, - що Ющенко почувається вельми незатишно в ролі політичного лідера і що значно охочіше він би займався своїми бджолами, живописом чи бухгалтерсько-банківськими рахунками. Але в цьому є й своя перевага: він не шукає для себе особистої вигоди, а отже й політика його буде не проющенківською, а таки проукраїнською. І навіть коли вона із якихось причин нам не сподобається, ми зможемо цілком вільно вибрати собі іншого президента, - на відміну від сьогоднішньої ситуації, коли нам нав’язують безконечну „спадкоємність” кучм у різних реінкарнаціях”. Прислухаймося до цієї слушної думки.

Віктор Ющенко з-поміж багатьох кандидатів яскраво відрізняється своїми моральними рисами та етичними уподобаннями. Правий М.Рябчук, коли твердить, що „навіть коли б особиста порядність була єдиною чеснотою Віктора Ющенка, одного цього, гадаю, було б достатньо, щоб пов’язувати з ним певні сподівання, - надто вже рідкісна ця риса в політиці, особливо постсоветській. Зрозуміло, і Віктор Ющенко, й „Наша Україна” належать певній добі й певному соціуму, і в цьому сенсі мають свої неминучі обмеження та недоліки. Але поки що це найкраще з усього, що ми маємо в нашому посткомуністичному політикумі, і це все-таки шанс на гуманніше, розумніше і справедливіше суспільство, ніж те, котре є і котре всіма правдами і неправдами захищають його супротивники”. Народ у загальній своїй масі вже визначився, але

залишаються ще ті наші громадяни, які продовжують розгублено тупцюватися між звичним минулим і незвичним майбутнім, між Європою і Євразією, між гідним, але відповідальним життям та нікчемним, але щасливо-бездумним. Саме за них і точитиметься основна боротьба, перші результати якої матимемо вже 31 жовтня. Сучасна українська влада давно збагнула, що підтримувати в людині тваринне і рабське багатогато простіше, ніж вичавлювати з неї раба і плекати громадянина.

Перемога Віктора Ющенка стане одним із етапів трансформації української свідомості, внаслідок чого відбудеться якісний стрибок у „вичавлюванні рабства” з наших душ, формування громадянського суспільства, яке впродовж тринадцяти років незалежності ми так і не спромоглися побудувати. Програма Віктора Ющенка зрозуміла для кожного українця: „Я йду на вибори, щоб подолати в Україні бідність і безробіття, забезпечити високі стандарти життя для простих людей. Я знаю, які проблеми хвилюють кожного громадянина України. Я знаю, як ці проблеми вирішувати – і я вмію їх вирішувати. Всі мої дії на посаді Президента будуть законними, прозорими і зрозумілими. Мої дії будуть рішучими, послідовними і ефективними. Вже з наступного року ми всі відчуємо, що живемо в зовсім іншій державі – яка дбає про всіх громадян, а не лише про чиновників і олігархів.

Тих, хто мене підтримає на виборах, і тим, хто цього не зробить, гарантую: я стоятиму на сторожі прав кожного з вас. В Україні буде зручно і загишно усім і кожному – в цьому я вбачаю свій головний обов'язок...”.

НАЦІОНАЛЬНА ЕЛІТА ВЖЕ ВИЗНАЧИЛАСЯ: ПЕРЕМОГА ВІКТОРА ЮЩЕНКА – ПЕРЕМОГА ВСІХ НАС

Сучасні політологи до національної еліти відносять духовно-інтелектуальну, господарську і політичну. За своєю структурою, джерелами формування національна еліта неоднорідна, але за ціллю своєї діяльності вона є однорідною, бо свідомо чи навіть неусвідомлено працює на утвердження і розвиток національної держави, формування політичної нації як спільноти усіх громадян, що проживають у даній державі. Від того наскільки потужною і авторитетною є національна еліта, залежить майбутнє соціально-економічного, політичного і культурного розвитку тієї чи іншої країни. Необхідно погодитись із твердженням Антоніни Колодій, що „ефективність діяльності політичної еліти України буде забезпечена, якщо сформується повноцінна і стабільна провідна верства, що відзначатиметься професіоналізмом, високим інтелектуальним рівнем, відданістю загальнонародським і національним ідеалам, активною участю у розбудові незалежної держави. Ці риси дають змогу політичній еліті стати чинником національної консолідації, політичної стабільності, здійснення економічної реформи та утвердження демократії”. В даній публікації, шановний читачу, підібрані висловлювання про сьогоднішній стан справ у політичному житті України різних представників національної еліти – науковців, політиків і культурних діячів, більшість з яких становлять золотий фонд нашої нації, яка, безсумнівно, перебуває напередодні радикальних змін. То ж прислухаймося до них, а 21 листопада зробимо свій вибір, за який нам не буде соромно дивитися в очі своїм дітям.

Олександр Майборода – доктор історичних наук, завідувач відділу Інституту політичних та етнопатриотичних досліджень НАН України: „Сьогодні життя дає нам шанс змінити фальшиву стабільність на розвиток, гідний рівень життя, свободу й можливості для кожного. Нам усім треба зробити лише одне зусилля – прийти й проголосувати за Ющенка. Це шанс позбутися „зубного болю” й почати жити нормально. Це шанс нічого не боятися, мати стабільні високі доходи, жити по-людськи,